

MỘ ĐOM ĐÓM

-GRAVE OF THE FIREFLIES 1988-

TRẦN CẨM QUỲNH NHƯ'

PHẦN 1

Older men declare war. But it is youth that must fight and die -Herbert Hoover-
(Khai mào chiến tranh là người có tuổi. Nhưng chính thanh niên mới là người chinh chiến và hy sinh).

U ất trong mưa gió lạnh đầy
Oan hồn tử sĩ giữa ngàn cây
Mồ hoang xương chất, phơi đầu núi
Lớp lớp khăn tang phủ trắng dài
(Đã lạnh rồi mây trắng ời - Tống Ngọc Nga)

1. MỞ:

"21 THÁNG 9 NĂM 1945, ĐÓ LÀ CÁI ĐÊM TÔI CHẾT".

Một thiếu niên mặt mũi bầu bĩnh hiền lành dễ thương trong bộ quân phục tề chỉnh, cúi xuống nhìn mình chết gục bên cột nhà ga Sannomiya. Cái xác gầy còm, áo quần tả tơi, mặt mũi hốc hác, đôi mắt mở hé đờ đẫn... Đây đó ở những cột sân ga khác, ba bốn xác nữa, cồng queo. Lầm than và chết chóc thời loạn lạc khiến cho mỗi người nấy lo phận mình, một chút tình người cũng không còn, đến nỗi những bước chân qua lại vẫn lạnh lùng vô cảm. Và người ta tới dọn xác như một sự tất nhiên, không kinh ngạc, không một lời thương cảm, còn lộ vẻ bực bội vì không muốn cảnh dân lành thê thảm tột cùng khiến bề mặt trước quân đội đồng minh...

Đó là đoạn mở đầu, như một lời báo trước cho những thước phim buồn cho phận người nhỏ nhoi trong thời chiến, như ánh sáng xanh xanh ngấn ngủi của kiếp đom đóm lấp lòe, là chủ đề xuyên suốt của bộ phim.

Chiến tranh là một sự kiện hết sức tồi tệ mà những người dân vô tội phải đau đớn trải qua, do chẳng đành dửng dưng phải tự vệ, do tham vọng cá nhân của những người lãnh đạo muốn thể hiện uy quyền, do lòng tham muốn cướp đoạt mọi nguồn tài nguyên của đất nước chiến bại, cũng do bản tánh độc ác bệnh hoạn thích nhìn máu và nước mắt của đồng loại làm vui.

Bao nhiêu ca khúc, bao nhiêu bộ phim phản đối chiến tranh, liệu có cải thiện được thú vui bệnh hoạn gieo rắc tai ương của một số người hung hăng gây bao đớn đau, mất mát và hủy hoại con người lẫn môi trường?

Tôi muốn giới thiệu đến các bạn kiệt tác MỘ ĐOM ĐÓM (Grave of the Fireflies), một phim hoạt hình của Nhật sản xuất năm 1988, khắc họa một nước Nhật điêu tàn kiệt quệ cuối Thế chiến thứ Hai. "Mộ đom đóm" không thuần phản đối chiến tranh, mà đưa lên những cảnh khổ đau đến tột cùng của những con người trong thời chiến bằng ngữ điệu khách quan và trầm mặc, có đôi chút bình thản, với thật nhiều u buồn nhưng tuyệt nhiên không nung nấu lòng thù hận sắt máu, không bóp méo, không xách động không nhồi sọ, không tẩy não hay bôi bác tuyên truyền. Mạch phim cứ chậm chậm đưa ta đi, để ta tự thấy đau rồi nước mắt ta tự tuôn!

Xin báo trước phim buồn vô cùng, bạn nào chỉ thích kết phim vui xin đừng vào đọc. Thật sự là buồn lắm. Buồn đến não lòng. Buồn đến gây ám ảnh!

Trích Wiki:

"Mộ đom đóm (火垂るの墓 Hotaru no Haka?, Grave of the Fireflies) là một bộ phim hoạt hình Nhật Bản của hãng phim hoạt hình Ghibli sản xuất và được Toho phát hành năm 1988. Phim do đạo diễn Takahata Isao viết kịch bản và đạo diễn. Bộ phim được dựa theo cuốn tiểu thuyết cùng tên của Nosaka Akiyuki vốn được tác giả viết dưới dạng bán tự truyện như là một lời xin lỗi với người em gái của chính tác giả. Giống như các tác phẩm khác của hãng Ghibli, bộ phim được chú ý nhờ đạt được chất lượng cao cả về mặt nghệ thuật và hình ảnh".

(Hết trích)

2. TRUYỆN PHIM

Lấy bối cảnh nước Nhật sắp thua cuộc cuối Thế chiến thứ Hai, giai đoạn tháng Sáu năm 1945, "Mộ đom đóm" kể về cuộc đời ngắn ngủi và chua xót của hai anh em đứa nhỏ mồ côi Seita 14 tuổi và Setsuko 4 tuổi phải tự xoay sở để sống sót qua thời chiến tranh đang tới hồi khốc liệt nhất. Hai anh em mất mẹ sau trận oanh tạc của Mỹ vào thành phố Kobe trong khi cha chúng đang chiến đấu cho Hải quân Hoàng gia Nhật.

Không thể nhờ vả người di, Seita quyết định dẫn em tới một căn hầm trú bom bỏ hoang. Thức ăn thiếu thốn dẫn tới Setsuko suy dinh dưỡng nặng rồi từ từ lịm đi. Cùng lúc Seita nghe tin Nhật đầu hàng đồng minh vô điều kiện và người cha có lẽ đã bỏ thân nơi biển cả, theo hơn 500 chiến hạm bị bắn chìm ngoài khơi. Seita rũ người nhưng không khóc, em lặng lẽ thiêu xác em gái rồi bỏ đi. Không lâu sau Seita lặng lẽ ngồi chết một mình tại nhà ga Sannomiya.

Bộ phim kết thúc với cảnh linh hồn hai anh em ngồi bên nhau, lạnh lặn, khỏe mạnh và vui tươi với đom đóm bay chấp chới chung quanh. Cả hai cùng nhìn về thành phố Kobe lúc đó đã được xây dựng lại đẹp đẽ và hiện đại như chưa bao giờ đi qua kiếp nạn đen tối nhất của lịch sử Nhật Bản.

PHẦN 2

Yết đế, yết đế, ba la yết đế, ba la tăng yết đế...

Bát Nhã Ba La Mật Đa

Đi. Đi qua. Đi qua nữa. Đi qua nữa nữa.

Mê mỗi chuyến miệt mài,

Thoát lan từ tiền sinh.

Trùng trùng những lớp cửa liên hồi mở, đóng, mở.

Làm sao khỏi loạn tâm?

Người, hoa nhất thời của vịnh cửa,

Từng ngày, từng ảo tưởng phai bóng...

(Hành giả âu sầu - Tô Thùy Yên)

All the war-propaganda, all the screaming and lies and hatred, comes invariably from people who are not fighting. - George Orwell -

(Tất cả các tuyên truyền về chiến tranh, tất cả những lời la hét, dối trá và căm thù, đều đến từ những kẻ không chiến đấu)

3. Người lao công nhà ga vừa động tới cái xác cồng queo của Seita, một hộp sắt rỉ sét rơi ra. Đó là hộp kẹo trái cây của Setsuko, mà Seita đã dè xèn cho em ăn từng viên một và tráng nước hộp rỗng để con bé có thể ném được vị chua ngọt loãng nhách và mùi trái cây thoang thoảng lần cuối cùng.

Rất lạ lùng, bằng động tác của một người chơi bóng chày thiện nghệ khi ném banh, người lao công co một chân, xoay người và dùng hết sức quăng hộp kẹo ra tít ngoài đồng cỏ xa. Một tiếng động khô khốc khi hộp kẹo chạm đất, nắp văng ra và những mảnh tro cốt nhỏ xíu của đĩa em gái bé bỏng bất hạnh rơi ra lăn lóc. Từ đó thoát cái hàng ngàn con đom đóm hiện ra sáng rực chấp chới soi tỏ đêm đen tăm tối, và con bé Setsuko bỗng ngồi nhồm dậy từ lòng đất, áo quần sạch sẽ tinh tươm, gương mặt tròn trĩnh ngây thơ trong sáng như một thiên thần. Nó tròn mắt sửng sờ nhìn vào tít trong nhà ga âm u, nơi anh nó đang nằm, xác héo khô tiêu tụy.

Nhưng một bàn tay ấm áp đã đặt lên vai bé, nó ngược nhìn rồi toét miệng cười. Kia anh nó Seita đang đứng kè bên, lành lặn và khỏe mạnh đang nở nụ cười tràn ngập yêu thương. Seita cúi lượm hộp kẹo cũ kỹ tróc sơn, thoát biến thành hộp kẹo mới nguyên khiến con bé cười vui hơn hở. Nó thú vị lắc lắc hộp để nghe những viên kẹo lanh canh. Seita dắt tay em gái bước lên chuyến xe lửa không một bóng người. Những toa trống không rầm rập đi ngược thời gian vào vùng sáng lóa, nơi đó vô số máy bay oanh tạc đang thả xuống thành phố của anh em Seita cơ man nào là bom...

4. Kobe trong biển lửa. Một vùng đỏ rực chết chóc sáng rực cả bầu trời đêm khi nhìn từ bãi biển về thành phố. Không một tiếng khóc than... Trong cơn hoảng loạn còn nghe vang tiếng hô: "Nhật Hoàng muôn năm!" đầy kiêu hãnh một cách đáng thương dưới cơn mưa lớn cuốn theo bao nhiêu là tro tàn của một thành phố tan hoang sau trận mưa bom.

Và rồi nơi bệnh viện dã chiến Seita gặp lại người mẹ đang hấp hối vì phỏng nặng toàn thân, cả người quần đầy băng trắng loang lổ máu tươi, ruồi nhặng bay vo ve chung quanh và giòi bọ rớt rơi đầy ván sạp. Trong chúng ta, từng tuổi này ai mà không đôi lần từng nhìn người thân mới đây vẫn còn nóng ấm giờ đã lạnh ngắt bỏ ta mà đi, lòng bán loạn trống không như mọi cơ quan trong người đều tê liệt... Nhưng kinh khủng và đau đớn như Seita đang nhìn thấy tình trạng thảm thương và đau lòng của mẹ nó quả thật đã vượt ngưỡng chịu đựng của một con người!

Thằng bé không khóc, nó ra sân, cố gắng nhào lộn biểu diễn trên xà ngang để làm cho em gái vui lên: "Nhìn này, xem anh có giỏi không?". Setsuko hoàn toàn không để mắt. Nó ngồi thụp xuống bãi cát rộng, ôm mặt khóc nức nở: "Em muốn gặp mẹ!". Xa xa là những sợi khói bốc cao từ những gì còn lại của một thành phố điêu tàn... Ánh mặt trời chiều hắt lên bóng Setsuko bé nhỏ một đường dài trên cát, thanh mảnh và đơn độc...

5. Khi không thể sống được với người di lạnh lùng và vô cảm, Seita quyết định bỏ đi. Nó dẫn em tới nương náu trong một căn hầm trú bom bỏ hoang bên bờ hồ cách xa thành phố. Những hình ảnh tương phản cứ đan xen, một bên là hầm trú tối tăm muỗi mòng và ẩm ướt, một bên là xanh ngắt cỏ cây ven hồ dưới nắng ấm, đàn chim nước chíp chíp theo mẹ bơi nhẹ theo dòng, một con nhái xanh nhảy vút từ chiếc lá tròn tằm xuống nước mát tằm, dăm con chuồn chuồn nhỏ nghiêng cánh dưới nắng vàng, những cọng cỏ đuôi chồn lơ lửng phát phơ... Thiên nhiên thơ mộng như khôn khéo nghiệt ngã chưa từng ghé qua.

Những gì bán được đã bán hết. Những gì ăn được đã ăn hết. Seita một đứa nhỏ 14 tuổi đã phải đi trộm khoai mía ngoài đồng và bị đánh đập tả tơi để tìm cái ăn cho mình và em gái. Kể tới đây tôi bỗng nhớ, chúng tôi cũng trải qua một thời cùng khổ, đã phải bán đi từng bộ chén đĩa sứ Pháp đẹp long lanh mỗi bộ cả trăm món, bộ ngựa giáng hương của Ngoại dày dặn lúc nào nằm lên cũng nghe mùi thơm thoang thoảng, cái lục bình bằng sứ men xanh cao cả thước Tết nào cũng ôm cội mai vàng vươn nhánh kiêu sa, một thư viện gia đình toàn sách quý lớp xé, lớp đốt, lớp bị bắt đem nộp... Rồi cũng tới lúc "Những gì bán được đã bán hết...". Tới khi tận mắt nhìn những cuốn sách từng đem nộp, giờ đây tội nghiệp nằm sóng soài trên con đường bán sách cũ với chữ ký và dấu mộc gia đình ở mỗi đầu trang. Cảm giác như ruột gan đang xoắn lại, trái tim đập dữ dội và liên hồi như muốn bứt ra để được nằm yên không thôi thóp... Một hội ngộ nghiệt duyên nát lòng...

Trở lại với căn hầm tối tăm và hai anh em đói khổ nương nhau lây lất với rau cỏ quanh hồ, những con nhái phơi khô và mớ bã đậu nành ôi thiu. Bầy đom đóm lập lòe ngoài bờ hồ khiến Seita nảy ra ý định bắt đom đóm về thả đầy "nhà", ở đó hai anh em nằm bên nhau ngắm đom đóm chớp chớp in hình lên bầu trời đầy sao trong tiếng cười thích thú và trong vắt như những giọt thủy tinh của Setsuko. Seita liên tưởng tới chiếc tuần dương hạm của cha ngoài biển khơi, lấp lánh dây đèn sáng trưng với những chiếc đèn pha chiếu rọi bốn hướng trong cuộc thao diễn hạm đội của Hải quân. Trước mắt nó hình ảnh oai hùng của cha và đồng đội trong quân phục Hải quân Hoàng gia Nhật Bản, cùng với pháo hoa sáng rực cả bầu trời. Bất giác nó hát vang:
"Một pháo đài vĩ đại nổi trên mặt biển!
Bảo vệ quê hương chúng ta,
Khỏi những tên xâm lược ở gần và xa!"

Seitan làm động tác như đang cầm súng, miệng pằng pằng liên hồi khoái chí. Khi những ảnh ảo dần biến mất, nó nói: "Anh tự hỏi, không biết cha đang chiến đấu ở đâu?". Lặng yên, không có tiếng trả lời. Đứa em nhỏ đã ngủ say tự bao giờ, gương mặt thơ ngây cau cau buồn thiu...

6. Những khẩu hiệu oanh liệt và kiêu hãnh "Nhật Hoàng muôn năm!" vang lên đây đó trong không khí chết chóc của trận oanh tạc, hay lời nhạc mà thằng bé Seita oai hùng hát vang: "Bảo vệ quê hương khỏi những tên xâm lược" cho thấy dân chúng của cả một đất nước Nhật Bản thời ấy đều bị lừa dối bằng hiệu ứng "Bà mẹ Tăng Sâm" hay kiểu nhồi sọ của Gobel (Göbbels, Bộ trưởng Đức Quốc xã), nghĩa là ngày qua tháng lại họ cứ xuy.ên t.ạc và tuy.ên truy.ên mãi, mãi cho đến khi ai nấy đều tin rằng sự dối trá đó chính là sự thật, và rồi chính họ, những kẻ có ý đồ tầy n.ão người khác, lâu dần cũng tin rằng họ mới là những nạn nhân đáng thương, trong khi chính nước Nhật thời đó mới là kẻ gieo bao tai ương cho các nước Đông Nam Á với tham vọng thống trị toàn Châu Á và Thái Bình Dương!

Cho nên khi bị chống trả, buồn cười thay họ nói họ phải "bảo vệ quê hương" và gọi quân đội đồng minh là "quân xâm lược"!!!

Rốt cuộc ai mới là nạn nhân? Đó là người dân Nhật phải gánh chịu hậu quả dưới mưa bom khi quân đội đồng minh phản công, để rồi, đau thương lên tới cực điểm khi Hoa Kỳ thả hai trái bom nguyên tử Little Boy và Fat Man xuống Hiroshima và Nagasaki vào tháng 8 năm 45 sau khi Tuyên bố Potsdam của đồng minh bị Nhật Hoàng ngạo nghễ khước từ!

Tôi nhớ lúc trẻ từng đọc tác phẩm "Hiroshima trong cơn khói lửa" (có bản dịch "Hiroshima trong cơn ác mộng") của tác giả/bác sĩ Michihiko Hachiya. Trái tim nhỏ dại đã bao lần rung lên và quặn thắt trước bao thảm cảnh như địa ngục trần gian. Và vì còn quá trẻ chưa hiểu hết bối cảnh lịch sử nên đã từng trách Hoa Kỳ sao quá lạnh lùng nhẫn tâm!

Thử hỏi nếu không có hai trái bom nguyên tử để nhanh chóng chấm dứt chiến tranh, liệu Nhật Bản còn gieo tang thương cho Đông Nam Á trong đó có Việt Nam cho đến bao giờ?

Nhứt là Trung Quốc cũng nên biết ơn sự kiện đó, để họ có thể thoát khỏi nanh vuốt kinh hoàng của đế quốc Nhật Bản, và để sau đó có thể trở dậy làm vương làm tướng ở những đất nước nhược tiểu lân cận !!!

Vậy mà "Mộ Đom Đóm" sau đó đã được công chiếu tại Mỹ và nhận được rất nhiều lời khen về một cuốn phim có giá trị cả về mặt nội dung lẫn hình ảnh, và bao cảm thương cho người dân Nhật vô tội bị cuốn vào vòng xoáy bi thống điều linh. Điều đó cho thấy ở nước Mỹ một tinh thần cởi mở khách quan, không nhỏ mọn chấp nhật bài bác.

PHẦN 3

... Chuyện kể cốt qua đêm, nề chi chuyện kể lại.

Chớ tru miền xa tối rợn gai.

Nơi hốc đá, một cành hoa đọt sáng nở.

Đi. Đi qua. Đi qua nữa. Đi qua nữa nữa.

Yết đế, yết đế, ba la yết đế, ba la tăng yết đế...
(Hành giả âu sầu - Tô Thùy Yên)

War grows out of the desire of the individual to gain advantage at the expense of his fellow man -Napoleon Hill-

(Chiến tranh sinh ra từ dục vọng của cá nhân muốn giành được lợi thế qua sự tổn hại của đồng loại)

7. Trăm ngàn nhánh khổ vẫn chầm chậm đến với dân tộc Nhật trong đó có hai anh em Seita. Suy dinh dưỡng làm chúng gầy còm thảm thương, bệnh ngoài da làm khắp người chúng ngứa ngáy trầy trụa rướm máu. Setsuko bị tiêu chảy nặng. Không có cái ăn, không có thuốc uống, nó lịm dần đi trong căn hầm lạnh lẽo...

Cùng lúc Seita hay tin Nhật đầu hàng. Nó thốt lên đầy nghi ngại: "Đầu hàng sao? Đế quốc Nhật Bản vĩ đại bại trận sao? Vậy còn hạm đội?". Và người ta trả lời: "Mất hết rồi! Chìm hết xuống đáy đại dương rồi. Không còn chiếc nào đâu!".

Thôi hết... Sự kiêu hãnh dân tộc, niềm hy vọng về người cha là chỗ tựa nương cuối cùng. Thôi chẳng còn gì! Seita đau đớn đồ sụp xuống, nó lấy tấm hình cha từ trong túi, gọi: "Cha ơi!". Cùng với cơn đói bỗng trĩu dậy dày vò, nó khóc nức... Một máy bay dân sự bay ngang, như một phản xạ tự nhiên, nó thụp xuống sát đất tưởng như bom sắp rơi xối xả trên đầu. Chiếc máy bay hiện lành lờ lững bay xa, khuất dần sau đỉnh núi xám đen... Chiến tranh đã chấm dứt thật rồi!

Khi Seita về tới thì Setsuko đã lịm vào mê sảng. Nó mơ thấy những con đom đóm mà nó đã đắp cho chúng một nắm mồi và từng thắc mắc: "Tại sao đom đóm lại chết sớm vậy?" - Vì những niềm vui, những nụ cười, những gì đẹp đẽ trong đời sẽ không bao giờ tồn tại dài lâu!

Đom đóm, sinh vật bé nhỏ là ẩn dụ của đời sống mong manh, chúng ngấn ngủ phù du như cuộc đời bao nhiêu thường dân thời chiến loạn - càng đau đớn và cay đắng thay, đôi khi vào thời bình nó vẫn tiếp tục rẻ mặt như cỏ rác!

Tương tự như người Việt thường cho rằng những đám lửa ma trời (lửa lân tinh) chập chờn trong nghĩa trang hay trên những cánh đồng vắng là linh hồn của những người đã khuất, đóm lửa lập lòe của đom đóm ở gần những con sông (được gọi là Heike Hotaru) cũng được người Nhật cho là linh hồn những người đã mất mạng oan uổng trong những cuộc thủy chiến xa xưa.

8. Setsuko đáng thương không bao giờ thức dậy nữa. Khốn khổ và đói lạnh ra đi như cô bé bán diêm tội nghiệp của Anderson, nó trút hơi thở cuối cùng bên hộp kẹo rỗng không và con búp bê vải lem luốc cũ mèm...

Đêm xuống. Mưa bắt đầu rơi, phủ phàng, và gió hú ghê rợn bên ngoài căn hầm u tối. Seita nằm nghiêng người ngắm nhìn đứa em gái nhỏ đáng thương. Nó ngồi dậy ôm xác em vào lòng, lần cuối cùng, như e rằng em nó sợ hãi tiếng mưa tầm tã và tiếng gió rít ngoài kia trên những đám lau lã ngọn vĩa ngoài hồ...

Hết chiến tranh, khắp nơi ai nấy mừng rỡ quay về căn nhà cũ để bắt đầu lại một cuộc sống mới. Bản tình ca từ chiếc máy hát đĩa than vang vang, loang ra tận

mặt hồ phẳng lặng, nơi Seita âm thầm thiêu xác em gái. Lửa đỏ ngùn ngụt, cột khói trắng cao vút tận trời xanh...

Seita lặng lẽ cho những mảnh tro cốt bé nhỏ của em gái vào hộp kẹo rồi thất thủ bỏ đi trên con đường vô định.

Không lâu sau Seita mòn mỏi ngồi tựa cột hấp hối trong sân ga Sannomiya, áo quần rách bươm, mặt mũi hốc hác, rồi đổ gục xuống, còng queo, bên tai còn vẳng nghe tiếng em gái nó gọi mẹ. Tiếng nói cuối cùng thoát ra từ bờ môi xám xịt là gọi tên em gái Setsuka, như một lời hẹn ước "Anh đang tới với em đây, em gái bé nhỏ đáng thương!".

Cửa hầm trú bom, nơi anh em Seita đã từng nướng náu, giờ đây nằm lơ lửng trên cây dù rách tả tơi, lăn lóc những thùng thau móp méo, hờ hững chiếc xích đu đứt mất một bên dây... Giòn tan tiếng cười trong vắt của Setsuko vẫn còn vương vất đâu đây... Như vẫn còn lảng xăng bóng dáng nó nhỏ xíu lon ton, lưng địu con búp bê giống như bà mẹ tí hon đảm đang cầm chổi quét nhà, hoặc lúi thủi chơi lò cò một mình hay chơi oẳn tù tì với bóng mình trong nước, lúc anh nó vắng nhà đi tìm cái ăn.

Anh em Seita giờ đã được an lành bên nhau, không còn đói khát, không còn sợ hãi đạn bom... Hai linh hồn u ẩn đã thực sự thoát khỏi những niềm đau vô tận vô biên của con người. Setsuka ngoan ngoãn ngồi nép bên anh, gương mặt bầu bĩnh rạng ngời với hộp kẹo trái cây mới tinh đầy đặn cầm tay. "Đến giờ ngủ rồi, em ngủ đi nhé!". Con bé hiểu chuyện liền nằm xuống trong lòng anh, mắt nhắm nghiền, dần đi vào giấc ngủ thanh thản bình yên... Linh hồn Seita lặng lẽ nhìn xuống dưới triền xa, kia thành phố Kobe kiên cường trong lửa đạn, từ những điều tàn giờ đây trở dậy sáng rực ánh đèn đêm, những cao ốc cao vút hiện đại tinh tươm, trong khi anh em nó vẫn mãi ngồi đây, lạnh lẽo giữa đồng cỏ đêm muộn, với muôn trùng đom đóm lấp lánh chung quanh...

Những thước phim trầm buồn chậm chậm đau thương cùng nền nhạc dịu dặt nhẹ nhàng mang mang làm nổi buồn bàng bạc ray rứt vây phủ người xem...

Ôi! Bao nhiêu tuổi trẻ xán lạn, bao nhiêu tài năng hứa hẹn, bao nhiêu tương lai tươi hồng, chưa kịp tỏa sáng hay chỉ mới vừa tỏa sáng, đã vì đâu một sớm một chiều oan uổng mai một lụi tàn, lay lắt chấp chới như đom đóm lung linh buồn trong đêm trường tăm tối, mãi mãi, mãi mãi không bao giờ thấy được ánh bình minh sớm mai rạng ngời...

Hỡi ơi dâu bể không làm mệnh,
Mà kiếp trầm luân cũng bạc đầu...
(Hoài Khanh)

Trần Cẩm Quỳnh-Như

tháng mười hai 2023